

AYOLLAR VA BOLALAR IJTMOIY DEMOGRAFIK GURUHNING XUSUSIYATLARI

Farg'ona davlat universiteti
Talabasi Suyumova Marxabo
Ilmiy rahbar: M.Abdurahmonova

Annotatsiya: Ushbu maqolada, ijtmoy demografik guruhlar haqida ma'lumot hamda ijtmoy demografik guruhning katta xususiyatlari haqida ma'lumot berilib, ularning ayollar va bollardasi xususiyatlari haqida keng ma'lumotlar berilib o'tilgan.

Kalit so'zlar: demografiya, muhofaza, ahamiyat, rivojlantirish, muammo, qamrovli, chora tadbir

Ona va bola muhofazasi O'zbekiston Respublikasi yurtboshisi va jamiyat a'zolari uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, Islom dinida ham ayollar va bolalarning muhofazasi, ularning qadr-qimmati yuksak hisoblanadi. Shuning uchun, mamlakatimiz mustaqillikka erishganidan so'ng oila, onalar va bolalarga qaratilgan keng qamrovli choratadbirlar ko'zda tutilgan dasturlar ishlab chiqilgan. 1998-yildan buyon Toshkentda "Oila" ilmiy-amaliy markazi faoliyat ko'rsata boshladi; bu markazda O'zbekistonda oilani shakllantirish va demografik rivojlantirishga oid muammolar yuzasidan keng tarmoqli ishlar olib boriladi. Davlat tomonidan yosh bolali onalar ish soatlari cheklanadi, ularga to'liqsiz ish kuni, to'liqsiz ish haftasi, shuningdek, zaruriyatdan kelib chiqib o'zlariga qulay soatlarda yoki uyda ishlash imkoniyatlari beriladi. Har bir ona va bola sog'lig'ini kuzatish, ularga malakali tibbiy yordam ko'rsatish ham davlat zimmasida hisoblanadi. Sog'lom avlodni tarbiyalash maqsadida davlat organlari, tashkilotlari va muassasalari tomonidan maktabgacha ta'lim, maktab, internat maktab, bolalarni sog'lomlashtirish komplekslari kabi xilma-xil tarmoqlar rivojlantirilmoqda.

Oila, onalar va bolalarni muhofaza qilish 2 asosiy bo'limni: akusherlik-ginekologiya (tug'ishga yordam berish) va bolalarga davolash-profilaktika yordami ko'rsatishni tashkil qilishni o'z ichiga oladi. Akusherlik-ginekologiya yordamini maxsus muassasalar, xususan, shaharda tug'ruqxonalar, shuningdek, tarkibida ayollar maslahatxonasi bo'lgan tug'ruqxona komplekslari, kasalxonalarining akusherlik-ginekologiya bo'limlari, akusherlik va ginekologiya instituti, tibbiyot institutlari, akusherlik-ginekologiya kafedrasida tarkibidagi shu soha bo'limlari, ayollar maslahatxonasi, poliklinika va ishlab chiqarish korxonalarida tibbiysanitariya qismi qoshidagi akusherlik-ginekologiya kabinetlari amalga oshiradi. Qishloq joylarda ayollarga akusherlik-ginekologiya yordamini viloyat, tuman kasalxonalarining

tugʻruqxona boʻlimlari, ambulatoriyasi, feldsherakusherlik punktlari va poliklinikadagi akusherlik-ginekologiya kabinetlari koʻrsatadi.

Ayollar maslahatxonasi oʻz hududidagi poliklinika, homiladorlarni sogʻlomlashtirish muassasalari, "Ona va bola skrining" markazi va perinatal markazlar, tibbiy-genetik, shuningdek, "Nikoh va oila" maslahatxonalari, oilaviy va bolalar poliklinikalari, koʻp tarmoqli kasalxonalarining ixtisoslashtirilgan boʻlimlari bilan uzviy bogʻliq holda faoliyat koʻrsatadi.

Oila, onalar va bolalarni muhofaza qilish tizimida davolash-profilaktika yordamining bir nechta bosqichlari mavjud:

1-bosqich — yoshlarni jinsiy masalalarga tayyorlash, sogʻlom oila qurish, jinsiy hayot genetikasi va jinsiy yoʻl orqali yuqadigan kasalliklardan boxabar etish boʻyicha yuqori malakali tibbiy yordam koʻrsatishni "Oila va nikoh" ilmiy maslahatxonalari amalga oshiradi.

2-bosqich — homilani antenatal muhofazalash kompleks chora-tadbirlarini amalga oshirish ayollar maslahatxonasi, tugʻruqxona komplekslari va boshqalari faoliyatiga kiradi.

3-bosqich — tugʻishni bekamu-koʻst olib boorish uchun homilani instituteranatal muxofazalash — bu tugʻruqxonalarning zimmasiga yuklatilgan.

4-bosqich — yangi tugʻilgan chaqaloq sogʻligʻini himoya etish, uni emizish, umumiy holati, fiziologik rivojlanishini nazorat qilish va boshqa tugʻruqxonalarning chaqaloqlar boʻlimida koʻzdan kechirib boriladi.

5-bosqich — maktabgacha yoshdagi bolalar sogʻligʻini muhofaza qilish.

6-bosqich — maktab yoshidagi bolalar sogʻligʻigini himoya qilish. Bularninghammasi Oʻzbekiston Respublikasida yoʻlga qoʻyilgan yagona Oila, onalar va bolalar muhofaza qilish tizimida bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Respublikamizda faoliyat koʻrsatayotgan Akusherlik va ginekologiya instituti, Pediatriya instituti, "Ona va bola" kasalxonasi va markazlari, shuningdek, shu sohaga oid qator davolash-profilaktika muassasalarida ilmiy izlanishlar olib boriladi. Mehnat resurslaridan foydalanishning muhim mezonlaridan biri – bu aholining mehnatga faolligi, ijtimoiy ishlab chiqarishda band boʻlgan mehnatga layoqatli aholining salmogʻidir.

Demografik jarayonlardagi, aholining jinsiy-yosh tarkibi va oilaning katta-kichikligi, aholi harakatidagi, shuningdek, mehnat malakasidagi, xoʻjalik yuritish shakllari va aholining hamda aholi manzilgohlarining joylashuvidagi muhim hududiy tafovutlar millatlarning moddiy va maʼnaviy madaniyati bilan chambarchas bogʻliq. Jamiyat taraqqiyoti davomida tugʻilish tarixiy davrlar va hududlar boʻyicha muntazam oʻzgarib kelgan. Koʻpbolalik jamiyat davlat tomonidan ham qollabquvatlangan. Eng awal oilada bolaning iqtisodiy roli juda katta edi. Hatto baʼzi davlatlarda, masalan, Rossiyada dehqonlarga ishlash uchun beriladigan yer ham bolalar soniga qarab taqsimlanardi. Bunday sharoitda, oʻz-oʻzidan koʻrinib turibdiki, har bir oila bolalar

sonini ko'paytirishdan manfaatdor bo'lgan. Har bir oila a'zosining sog'lom bo'lishi, yangi tug'ilgan farzandning sog' va salomat katta bo'lishi qanchalik muhim iqtisodiy hamda ma'naviy masala ekanligini hammamiz yaxshi tushunamiz. Hukumatimiz rahbari tomonidan Ona va bola salomatligini muhofaza qilish, sog'lom avlodni shakllantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar, aholining reproduktiv salomatligini mustahkamlash, sog'lom bola tug'ilishi, jismoniy va ma'naviy barkamol avlodni voyaga yetkazish borasidagi ishlarni yanada kuchaytirish va samaradorligini oshirish chora-tadbirlari mamlakatimizda oilalarning ijtimoiy barqarorligi, farovonligi yo'lida olib borilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligini yanada oshirdi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, oilaning tinchligi jamiyat va davlatning barqarorligi, onalik va bolalik avlodlar bardavomligining muhim omilidir. Mustaqillik tufayli ular yangicha ma'nomazmun kasb etdi. Bunda oila, onalik va bolalikni muhofaza qilishning huquqiy asoslarini yaratish, onalar va bolalar huquqlarini kafolatlash, oilalar barqarorligini ta'minlashga erishishga alohida e'tibor qaratildi. "O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosati asoslari to'g'risida"gi, "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi qonunlarning qabul qilingani, "Sog'lom avlod uchun" ordeni ta'sis etilgani, BMTning "Bola huquqlari to'g'risida"gi konvensiyasi ratifikatsiya qilingani ham oila, onalik va bolalik muhofazasini yanada kuchaytirdi. Konferensiyada "Sog'lom ona va bola yili" Davlat dasturida ko'zda tutilgan vazifalar va ularning ijrosiga alohida e'tibor qaratildi. Oila, onalik va bolalikni himoya qilish bo'yicha shakllangan huquqiy me'yoriy ba'zani takomillashtirish borasida amalga oshirilayotgan ishlar tahlil etildi. Bo'lajak kelin-kuyovlarni tibbiy ko'rikdan o'tkazish bo'yicha mas'uliyatni kuchaytirish, erta turmushga chiqish holatlarining oldini olish, qizlarning kasbhunarga ega bo'lib, hayotni anglab turmush qurishi uchun sharoit yaratish dolzarb ahamiyatga ega, shundagina ular hayotda o'zining munosib o'rnini topadi, jamiyatimizning faol a'zosiga aylanadi, ertaga u quradigan oila ham mustahkam bo'ladi. Bunday ezgu niyatni amalga tatbiq etish yo'lida davlat va jamoat tashkilotlari, xususan, mahalla, xotin-qizlar, nuroniylar, yoshlar tashkilotlari o'rtasida hamkorlik mustahkamlanmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Toshkent davlat yuridik universitetida "O'zbekistonda oila, onalik va bolalikni muhofaza qilishning konseptual masalalari" mavzuida ilmiy-amaliy konferensiyasi <https://uzbekistan.lv/uz/oila-onalik-va-bolalik-davlat-muhofazasida/> 4. Hakimovna X. X. et al. Public health reforms in the republic of Uzbekistan //European Journal of Molecular & Clinical Medicine. – 2021. – T. 8. – №.
2. – C. 820-826. 5. Dustova G. K., Kurbanov A. A., Kurbonov K. R. Measures taken to prevent coronavirus infection in Samarkand region //Экономика и социум. – 2020. – №. 11. – С. 102-105.
3. Onalik va bolalik – Davlat muhofazasida

4. <https://kun.uz/uz/news/2016/08/17/onalik-va-bolalik-davlat-muofazasida> Ona va bola salomatligi | UNICEF O'zbekiston <https://www.unicef.org/uzbekistan/uz/ona-vabola-salomatligi>
5. N.K.Komilova Sh.Z.Jumaxanov F.T.Rajabov: Inson geografiyasi. Toshkent «Universitet» 2018 .91-b
6. A.Soliyev: O'zbekiston iqtisodiy –ijtimoiy geografiyasi. Toshkent – 2014 . 31-
7. Abdullaev U. Valixonova G: Farg'ona vodiysi aholisi: Etnik tarkibining shakllanishi va etnomadaniy munosabatlar tarixi. T.: Navroz, 2016.
8. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ma'lumotlari. <https://stat.uz/>